
**BİRLEŞMİŞ MİLLETLER
ÇOCUK HAKLARINA
DAİR SÖZLEŞME**

TÜRKÇE

**SÖZLEŞMENİN 44. MADDESİ UYARINCA HAZIRLANAN RAPOR
İLK İLERLEME RAPORUNUN EK RAPORU
TÜRKİYE**

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ÇOCUK HAKLARI SÖZLEŞMESİ
ULUSAL İLK RAPOR
EK RAPOR

TÜRKİYE’NİN PROFİLİ

B. Tarih

Türkiye Helsinki’de 9-10 Aralıkta yapılan Avrupa Birliği toplantısında, Avrupa Birliğine aday ülke olma hakkını kazanmıştır. Türkiye Avrupa Topluluğunun hazırlamış olduğu katılım ortaklığı metnini uyum sürecine girmiştir.

D. Ekonomik Yapı

Türkiye 1960 yılından sonra planlı kalkınma modeline girmiş ve Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1963 yılında yürürlüğe girmiştir. 1996-2000 dönemini kapsayan Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 2000 yılı sonu itibariyle sona ermiş ve 2001-2005 dönemini kapsayan Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı 1 Ocak 2001 tarihinde yürürlüğe girmiştir. İlk kez bu plan ile birlikte 2023 yılı için de hedefler belirlenmiştir.

1980 yılında 11 Milyar USD olan ticaret hacmi, 1997 yılında 74,820 milyar USD, 1998 yılında 72,909 milyar USD, 1999 yılında 67,275 milyar USD olarak gerçekleşmiş ve 2000 yılında ise, 80 milyar USD düzeyinde gerçekleşmiş olacağı tahmin edilmektedir.

GSMH büyüme hızı 1997 yılında %8,3, 1998 yılında %3,9, 1999 yılında %-6,4 olarak gerçekleşmiş, 2000 yılında ise %6 olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

Kişi başı milli gelir düzeyindeki gelişmeler ise şu şekilde olmuştur: 1998 yılında 3247 USD, 1999 yılında 2912 USD, 2000 yılında 3060 USD.

E. Demografik Yapı

Türkiye nüfusu 1998 yılında 63,4 milyon, 1999 yılında 64,3 milyon, 2000 yılında ise 65,3 milyon olmuş; nüfus artış hızları ise aynı dönemlerde sırayla %1,52, %1,50 ve %1,50 olarak gerçekleşmiştir.

1950 yılında 0-18 yaş grubu nüfusun toplam nüfus içindeki oranı %48,3 iken, uygulanan nüfus politikaları sonucu nüfus artış hızı giderek azalmış ve 2000 yılında bu oran %38,4’e gerilemiştir.

1997 yılında %0 22,2 olan kaba doğum hızı, 1998 yılında %0 21,1, 1999 yılında %0 21,6 ve 2000 yılında %0 21,5 olmuştur. 1997 yılında %0 6,9 olan kaba ölüm hızı, 1998 yılında %0 6,3, 1999 yılında %0 6,8 ve 2000 yılında %0 6,7 olmuştur.

2000 yılı Mayıs itibariyle yurt dışında çalışan Türk vatandaşlarının sayısı 1.180.420 olup, bunların aile üyeleri ile birlikte toplam sayısı 3.571.771’e ulaşmaktadır.

F. İşçi İşveren İlişkileri

1999 verilerine göre 23.356.000 olan toplam işgücünün %7.3'ü issizdir. Eğitimli gençler arasında issizlik, en çok kentsel yerlerde görülmektedir. Bu gençler arasında issizlik, toplamda % 28, erkeklerde %25, kadınlarda ise %33 olarak tahmin edilmiştir. Kırsal yerlerde bu oran erkeklerde % 19 düşerken, kadınlarda %38'e yükselmektedir.

Türkiye genelinde iş gücüne katılma oranı %48.7 olarak gerçekleşmiştir. Erkeklerde%70, kadınlarda % 27'dir.

Türkiye'de 8 milyon 839 bin kişi tarım sektöründe istihdam edilmekte olup, bunların % 57'sini ücretsiz aile işçileri oluşturmaktadır. Tarımdaki ücretsiz aile işçilerinin %70'i kadın nüfustur.

8 Eylül 1999 tarihli 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu (SSK, Tarım İşçileri SSK, TC. ES Kanunu, Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar SSK Kanunu, Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar SSK ile İş Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi ve Bu Kanunlara Ek ve Geçici Maddeler Eklenmesi, İşsizlik Sigortası Kurulması, Çalışanların Tasarrufa Teşvik Edilmesi ve Bu Tasarrufların Değerlendirilmesine Dair Kanunun İki Maddesinin Yürürlükten Kaldırılması İle Genel Kadro ve Usulü Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Eki Cetvellerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun) ile tüm Sosyal Güvenlik Kuruluşlarına tabi çalışanların emeklilik yaşı erkekler için 60, kadınlar için 58'e çıkarılmıştır. Emekliliğe hak kazanmak için ise 25 yıl fiili prim ödeme şartı aranmaktadır.

TABLO 1.Sosyal Sigortalar Kurumu

31.01.2001 tarihi itibariyle

TARIMDA KENDİ HESABINA ÇALIŞAN SOSYAL SİGORTALILAR	KİŞİ SAYISI	KAPSADIĞI TOPLAM NÜFUS İÇERİSİNDEKİ %	
AKTİF SİGORTALI	889.150	% 24.2	
MALÜLİYET AYLIĞI ALANLAR	1.510	% 04	
YAŞLILIK AYLIĞI ALANLAR	72.144	% 2	
HAK SAHİPLERİ (EŞ, ÇOCUK, ANA-BABA)	2.654.921 52.133	% % 1.4	72
TOPLAM KAPSADIĞI NÜFUS	3.669.858	100	

TABLO 2. Bağ-Kur

31.01.2001 Tarihi itibariyle Bağ-Kur;

BAĞ-KUR KAPSAMINDA	KİŞİ SAYISI	KAPSADIĞI TOPLAM NÜFUS İÇERİSİNDEKİ %	
AKTİF SİGORTALI	2.424.953	%16.1	
YAŞLILIK	670.319	%4.45	
MALÜLİYET	14.589	% 0.9	
HAK SAHİPLERİ (EŞ, ÇOCUK, ANA-BABA)	11.464.490	%75.43	

	470.311	%3.12
TOPLAM KAPSADIĞI NÜFUS	15.043.762	100

8 Eylül 1999 Sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu ile Zorunlu İşsizlik Sigortası'na ilişkin kuralları ve uygulama esasları düzenlenmiş ve sigortalılara işsiz kalmaları halinde, Kanunla öngörülen ödeme ve hizmetlerin yerine getirilmesi amaçlanmıştır. Sigortalı işsizlere sağlanan ödeme ve hizmetler ise; işsizlik ödeneği, hastalık ve analık sigortası primleri, yeni bir iş bulma, meslek geliştirme, edindirme ve yetiştirme eğitimidir. İşsizlik Sigortası uygulaması 01.06.2000 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

TABLO 3.Sosyal Sigortalar Kurumu

1999 Eylül ayı itibariyle Sosyal Sigortalar Kurumu;

SSK KAPSAMINDA	KİŞİ SAYISI	KAPSADIĞI İÇERİSİNDEKİ %	TOPLAM NÜFUS
AKTİF SİGORTALI	5.832.215	%18	
MALÜLİYET AYLIĞI ALANLAR	107.274	% 3	
YAŞLILIK AYLIĞI ALANLAR	2.106.088	%6.5	
HAK SAHİPLERİ (EŞ, ÇOCUK, ANA-BABA)	23.418.934	% 72.3	
DUL VE YETİM AYLIĞI ALANLAR	935.464	%2.8	
TOPLAM KAPSADIĞI NÜFUS	32.400.055	100	

1999 yılında 4447 sayılı İşsizlik Sigortası Kanunu ile SSK'na göre sigortalı olarak çalışmaya başlayanların yaşlılık aylığından yararlanabilmesi için;

- Kadın ise 58, erkek ise 60 yaşını doldurmuş olması ve en az 7000 gün veya
- Kadın ise 58, erkek ise 60 yaşını doldurmuş olması, 25 yıldan beri sigortalı bulunması ve en az 4500 gün,

Malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primi ödemiş olmaları şarttır.

4447 Sayılı İşsizlik Sigortası Kanunuyla yapılan yeni düzenlemelerle Emekli Sandığı Kanunu ile ilgili değişiklikler bölümünde, 25 fiili hizmet yılını dolduran iştirakçilerden kadın ise 58, erkek ise 60 yaşını dolduranların istekleri üzerine, emekli olurlar.

Ayrıca, 1479 sayılı Bağ-Kur Kanununda yapılan değişiklik ile iştirakçilerden kadın ise 58, erkek ise 60 yaşını doldurmuş,2926 sayılı Tarımda Kendi Adına ve Hesabına Çalışanlar SSK ve25 tam yıl sigorta primi ödemiş olması, yaşlılık aylığından yararlanma koşuludur.

Kadın ise 60, erkek ise 62 yaşını dolduran ve en az 15 tam yıl prim ödeyen sigortalılara da kısmi yaşlılık aylığı bağlanır.

TABLO 4.Emekli Sandığı

AKTİF SİGORTALI	2.197.296
MALÜLİYET AYLIĞI ALANLAR	27.735
MALÜLİYET AYLIĞI ALANLAR (EŞ, ÇOCUK, ANA-BABA)	78.302
YAŞLILIK AYLIĞI ALANLAR (2022 SAYILI YASA KAPSAMINDA)	951.717
TOPLAM EMEKLİ SAYISI	820.767
EMEKLİ OLANLARIN (EŞ, ÇOCUK, ANA-BABA)	376.131

G. İnsan Hakları

3. Mevcut Durumla İlgili Düşünceler

5 Ekim 2000 tarihinde 626 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı kurulmuş olup, bu kanunla ayrıca içinde STK Temsilcilerinin de bulunduğu bir danışma kurulu ve İnsan Hakları İhlallerini İnceleme Heyetlerinin oluşturulması da hükme bağlanmıştır.

13 Ekim 2000 tarihli Genelge ile Türkiye genelinde il ve ilçelerde İnsan Hakları Kurulları'nın kurulmasına imkân sağlamıştır. Bu kurullar Vali ve Kaymakamların başkanlığında ilgili devlet kuruluşlarının temsilcileri ile STK temsilcilerinden oluşmaktadır.

II. TÜRKİYE'DEKİ ÇOCUK HAKLARININ HUKUKİ VE ÖRGÜTSEL YÖNLERİ

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu bünyesinde sosyal hizmetlerin ulusal düzeyde toplumun her kesimine daha etkin ve hızlı bir şekilde ulaştırılması amacıyla ilçelerde, merkeze uzaklıkları göz önünde bulundurularak sosyal hizmete ihtiyaç duyan kesimlerin yoğun olduğu yerlerde İlçe Sosyal Hizmet Müdürlükleri kurulmuştur. Halen 35 ilçede İlçe Sosyal Hizmetler Müdürlükleri aracılığı ile yerinden hizmetler yürütülmektedir.

A. Genel Uygulama Önlemleri

Türkiye'de Çocuk Hakları ile ilgili koordinatör kuruluş olan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun bu görevini daha etkin yürütebilmesini sağlamak üzere, ilgili kamu kurumlarının en üst düzeyde temsil edildiği; "Çocuk Hakları İzleme ve Değerlendirme Üst ve Alt Kurulları" kurulmuştur.

T.C.Başbakanlık Genelgesi ile kurulan bu iki kurula gerektiğinde hükümet dışı kuruluşların temsilcileri ile bilim insanları da çağrılmaktadır.

2. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin Desteklenmesi

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin ülkemiz tarafından imzalanmasının 10.yılı nedeniyle, sektörler arası işbirliği ile 20 Kasım 1999 tarihinden 20 Kasım 2000 tarihine kadar devam eden "Çocuk Hakları Tanıtım Kampanyası"nın amacı, Çocuk Hakları Tanıtım Kampanyası amacı, Çocuk Hakları Sözleşmesi ile ilgili duyarlılığın artırılması, çocuklara ilişkin soruların yerel ve genel

düzyeyde ele alınması ve olumlu gelişmelerin, örneklerin paylaşılıp yaygınlaştırılmasıdır. Özel olarak da güç koşullardaki çocukların sorunlarına dikkatlerin çekilmesidir.

Kampanyanın bu aşamasına farklı özellikteki çocukların aktif katılımı sağlanmıştır.

Bu kampanyanın sonucunda yine Cumhurbaşkanı'nın talimatı ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu koordinatörlüğünde, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Adalet Bakanlığı ve UNICEF'in katkılarıyla 20-21 Nisan 2000 tarihinde Ulusal Çocuk Kongresi düzenlenmiştir.

Bu kampanya çerçevesinde düzenlenen Ulusal Çocuk Kongresi'nde sunulmak üzere, illerde çocuklara götürülen hizmetlerin, gereksinimlerinin, olumlu gelişmelerin, önerilerin değerlendirildiği İl Raporları ilgili kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri, üniversiteler, basın yayın kuruluşları, baro, meslek odaları, ticaret odaları ve bu alanda çalışmaları ile bilinen kişilerden oluşturulan komisyonlarca hazırlanmıştır.

Ayrıca, Çocuk Hakları Sözleşmesi 4 ana ilkesinden birisi olan çocuğun katılım hakkını kullanabilmesi ve Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 12., 13. maddelerinin hayata geçirilmesi doğrultusunda 81 ilde toplumun her kesimini temsilen eğitime devam eden, çalıştırılan, özürlü, korunmaya muhtaç, kanunla ihtilafa düşen ve sokak çocuklarından oluşan komisyonlar "Çocuk Komitesi İl Raporlarını" hazırlamışlardır.

20-21 Nisan 2000 tarihlerinde gerçekleştirilen "Ulusal Çocuk Kongresi"nde "Çocuk Komitesi İl Raporları" ve "Yetişkin Komitesi İl Raporları" sunulmuştur.

Kongre'de hazırlanan ve ulusal düzeyde çocuklarımızın ve çocuklarımızla çalışan yetişkinlerimizin ortaya koyduğu 10 maddelik sonuç bildirgesinin kamuoyuna açıklanması ve 9. Cumhurbaşkanı Süleyman DEMİREL'e arz edilmesi Çocuk Haklarının ülkemizde benimsenmesinin ve verilen önemin güçlü bir göstergesi olmuştur.

Ulusal Çocuk Kongresi sonrasında il ve Türkiye hedeflerinin düzenli olarak izlenmesi, 2000 yılı sonunda yapılacak değerlendirme toplantısına olumlu gelişmelerin yansıtılabilmesi için 81 ilden 2000 yılı hedeflerini içeren çalışma takvimleri istenmiştir. Böylelikle Çocuk Hakları Tanıtım Kampanyası ve Ulusal Çocuk Kongresi bünyesinde 81 ilde Çocuk Hakları ile ilgili çalışmalarına süreklilik kazandırılmıştır.

6-7 Ekim 2000'de gerçekleştirilen hazırlık Forumunda iller temsilcisi çocuklar, katılım hakkı kapsamında aile, okul, sağlık, medya ve yargı alt başlıklarını belirlemişlerdir.

20-21 Kasım 2000 tarihlerinde yine tüm illerin temsilcisi çocukların katılımı ile "Çocuk Forumu" gerçekleştirilmiş ve çocuklar hazırladıkları raporları 21 Kasım 2000 günü Cumhurbaşkanı Sayın Ahmet Necdet SEZER'e arz etmişlerdir.

Tanıtım kampanyası çerçevesinde Mayıs ve Haziran aylarında Türkiye'nin en büyük ili İstanbul'da iki büyük organizasyon daha gerçekleştirilmiştir.

10-11 Mayıs 2000'de İstanbul İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü'nün öncülüğü ile Çocuk Hakları Konseyi toplanmış ve çocuklar hazırladıkları bildirgeyi, basın mensupları ile birlikte Çocuk Hakları Treni ile Ankara'ya getirerek TBMM'ne sunmuşlardır.

26-27 Haziran 2001' de ise İstanbul Valiliği ve İstanbul Çocukları Vakfı I.İstanbul Çocuk Kurultayı'nı toplamışlardır. Bu kurultay' da, çocuklar, Hükümet Dışı Kuruluşlar, Üniversiteler, yerel ve kamu yönetimler ağırlıklı olarak İstanbul' da çocuk sorunlarını, çözüm önerilerini ve projelerini tartışmışlardır. Bu çalışma 3 ayrı kitap haline getirilmiştir.

Türkiye'de çocukla ilgili yasaların ÇHS'ye uyumluluğunun değerlendirilmesi amacıyla "Türkiye Cumhuriyeti İlgili Yasaları ve Mevzuatı" çalışmaları ilgili sektörlerin işbirliği ile tamamlanmış ve basımı sağlanmıştır. Bu kapsamlı çalışma Türkiye'de geçerli ve ÇHS ile ilişkili olan bütün yasaları, mevzuatı ve Uluslararası Sözleşmeleri belgelemektedir.

Bu çalışmanın ÇHS' nin Türkiye'deki uygulanmasında yol gösterici olacağı ve düzenli olarak güncelleştirilerek gelişmeleri yansıtması beklenmektedir.

Ayrıca, ÇHS'nin uygulanmasının ve gelişmelerin izlenmesine yönelik "Çocuk Hakları Sözleşmesi TC. Uygulama Denetim Listesi" SHÇEK Koordinatörlüğünde ilgili sektörlerle birlikte hazırlanmış ve basımı sağlanmıştır. Uygulama Denetim Listesi, çalışmalarla birlikte düzenli olarak güncelleştirilecek bir belgedir.

Çocuklara yönelik verilerin tek bir merkezde ve etkin bir şekilde toplanıp kullanımını sağlamak amacıyla, T.C. Hükümeti – UNICEF işbirliği 1997-2000 Ülke Programı'nda "Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Ulusal Faaliyet Planı'nın İzlenmesi" (Çocuk Bilgi Ağının Geliştirilmesi) Projesi" nde yer alan DİE Koordinatörlüğünde Çocuk Hakları Sözleşmesi İzleme Göstergeleri tespit edilmiş, geliştirilmiş ve çocuk ile ilgili verilerin derlenmesine başlanmıştır. Çocuk Bilgi Ağı (ÇBA) Projesi 2001-2005 döneminde devam ettirilecektir. Diğer yandan çocukların yaşatılması, geliştirilmesi ve korunmasında annenin birinci derecede etkin olması nedeniyle T.C. Hükümeti – UNICEF işbirliği 2001-2005 Ana Uygulama Planı'nda kadına ilişkin verilere de geniş ölçüde yer verilmesi ve verilerin CEDAW hükümleri ile ilişkilendirilmesi düşünülmüştür. Bu nedenle, mevcut olan Çocuk Bilgi Ağı Projesi 2001-2005 döneminde "Çocuk ve Kadın Bilgi Ağı" (ÇKBA) Projesi şeklinde tasarlanıp "Çocuk Bilgi Ağı" ve "Kadın Bilgi Ağı" adı altında iki alt veri tabanı şekline dönüştürülmüştür. Bununla Türkiye'de; Mevcut olan Çocuk Bilgi Ağı veri tabanını Çocuk ve Kadın Bilgi Ağı veri tabanı olarak yeniden düzenlenmesi, veri tabanında yer alan istatistiksel verilerin, çocuk, genç ve kadınlar içerisindeki alt hedef gruplarına yönelik olarak da düzenlenmesi, çocuk ve kadın olgusunun farklı boyutlarını ortaya koyacak bütüncül (composite) göstergelerin geliştirilmesi hedeflenmektedir.

B. Çocuğun Tanımı

3. Hukuki Ehliyet Açısından Çocuğun Tanımı

"Çocuk Haklarının Kullanılmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi" ülkemiz adına 9 Haziran 1999 tarihinde imzalanmış ve 18 Ocak 2001 tarih ve 4620 sayılı Kanun ile onaylanması uygun bulunmuştur.

5. İş Mevzuatında Çocuğun Tanımı

182 sayılı İLO Sözleşmesi çerçevesinde "En Kötü Biçimde Çalışan Çocuk İşçiliğinin Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Eylem Sözleşmesi" T.B.M.M.'de onaylanmıştır.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı koordinatörlüğünde kamu sektörü ve sivil toplum kuruluşları işbirliği ile ILO/ IPEC programı kapsamında Eylül 2000 tarihinden itibaren "Türkiye'nin Batı Bölgesinde Seçilmiş Sektörlerde En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Sona Erdirilmesi Projesi" uygulanmaktadır.

Projede, İzmir'de ayakkabı, oto-tamir bakım, konfeksiyon meslek dallarında 15 yaşının altındaki 1500 çocuğun eğitime yönlendirilmesi hedeflenmektedir. Proje 2003 yılına kadar devam edecektir.

Çalışan Çocukların İlköğretime Kazandırılması, Devamı ve Eğitim Başarılarının Artırılması Projesi ILO ve MEB Arasındaki Protokolle Temmuz 2000 ayında başlatılmıştır. Pilot uygulama yapılan illerde mevcut durum araştırması başlatılmış formatörlerin eğitim çalışmaları sürdürülmektedir.

E. Aile Ortamı ve Alternatif Bakım

6. Aile Ortamından Yoksun Çocuklara Özel Yardım Ve Koruma Hizmetleri Temin Edilmesi (Madde 20)

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, korunmaya muhtaç çocuklara, çocuk yuvaları, yetiştirme yurtları, çocuk ve gençlik merkezleri, koruyucu aile, evlat edinme, gençlik evleri, sosyal yardım ve korunmaya muhtaç çocukların kamu kurumlarında işe yerleştirilmesi seçenekleri ile hizmet vermektedir.

2001 yılı itibari ile çocuk yuvalarının sayısı 81, yetiştirme yurtlarının sayısı ise 98'e yükselmiştir. Yuva ve yurtlarda yaklaşık 17.000 çocuk ve genç korunmaktadır.

Çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarının fiziki koşulları hızla iyileştirilmekte ve ev ortamına dönüştürülmektedir. Ayrıca, çocukların okul başarılarının ve sosyal, sportif, kültürel etkinliklere katılımlarının artırılması için de etkin programlar uygulanmaktadır.

Korunma süreci, çocuğun-gencin durumuna göre 18 yaşından sonra da devam ettiği eğitim kurumuna göre 20-25 yaşına, kız çocuklarda ve özürlielerde ise gerektiğinde sınırsız olarak uzatılabilmektedir.

Yetiştirme yurtlarından ayrılan veya ayrılma çağına gelen gençler için gençlik evleri uygulaması da bulunmaktadır. Gençlik evlerinin sayısı 7'dir. Burada kalan gençler toplumsal yaşama uyum sağlayabilecekleri kısa sürelerde (6-8 ay) gibi kalmaktadır. Gerektiğinde gençler hakkında yapılan sosyal inceleme neticesinde bu süre uzatılmaktadır.

Evlenen korunmaya muhtaç kız çocuklarına evlendirme yardımı yapılmaktadır.

18 ve daha yukarı yaşta korunma kararı kalkan gençler için, özel bir kanunla, kamu kurumlarında istihdam olanağı sağlanmaktadır. 3413 sayılı kanunla her yıl kamu kurum ve kuruluşlarında belirli bir oran dâhilinde korunmaya muhtaç çocuklar işe yerleştirilmektedir. 1988'den 2001'e kadar 17.093 çocuk bu kapsamda işe yerleştirilmiştir.

Türkiye'de toplam nüfus içinde çocukların (0-18 yaş) oranı da göreceli olarak düşmektedir. 2001 nüfus verilerine göre 0-18 yaşları arasındaki nüfusun oranı %37.8'dir.

Sokakta yaşayan ve çalıştırılan çocuklar sorunu Türkiye'nin gündemini yakından ilgilendirmekte ve çok yönlü çabalar sürmektedir.

Aile içi çatışmalar, ailelerin bakabileceklerinden daha çok çocuk sahibi olmaları, eğitim, kırdan kente ve büyük kentlere göç, aile içi ihmal-istismar-şiddet ve gelir bölüşümüne ilişkin sorunlar çocukların sokakta çalıştırılmasına veya yaşamasına neden olmaktadır.

Başta Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu olmak üzere, Valilikler, Belediyeler ve sivil toplum kuruluşlarında konu ile ilgili geniş bir duyarlılık oluşmuştur.

Kısa süre içerisinde sokakta yaşayan ve çalıştırılan çocuklara yönelik yeni 20 merkez SHÇEK bünyesinde, Sivil Toplum Kuruluşları ve Valiliklerle işbirliği ile açılmıştır.

Yatılı ve gündüzlü çocuk ve gençlik merkezlerinde sokakta yaşayan/çalıştırılan çocuklar ve ailelerine yönelik danışma, eğitim ve rehabilitasyon hizmetleri verilmektedir. Merkezler aracılığı ile sokakta yaşan/çalıştırılan çocuklar okula başlatılmakta, iş ve meslek programlarına alınmakta, ailesi yanına döndürülmekte, nüfusa kayıtları olmayanların kayıt işlemleri tamamlanmakta, beslenme ve sağlık sorunları çözümlenmektedir.

TABLO 5. Çocuk ve Gençlik Merkezinden Yararlanan Çocukların Dağılımı

2000 Ağustos ayı itibariyle;

Hizmetten Yararlanan Çocuk Sayısı	Okula Başlatılan	Okula Eden	Devam	Aile Yanına Dönen
7416	444	581		550
İşe Yerleştirilen	Sosyal Yardım Alan	Korunma Alınan	Altına	Madde Bağımlılığı Tedavisi Alan
200	457	33		56

İstanbul'dan başlayarak Valilikler çocukların çalıştırılmasını ve çocuklara alkollü maddeler ile uçucu maddelerin satılmasını engelleyen düzenlemeler yapıp, yürürlüğe koymuştur. Gönüllülerin de katılımı ile bu çalışmalar etkin olarak sürdürülmektedir.

Diyarbakır Çocuk ve Gençlik Merkezi'ndeki çalışmalara Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) özel bir proje ile destek olmaktadır.

Yine Doğu Anadolu Bölgesi illerimizden Van İli Çaldıran İlçesi'nde 6-15 yaş arası çocukların eğitim ve gelişimlerini desteklemek, günümüz teknolojisini öğrenip kullanmalarını, oyun, sanat ve bilimle tanışma ve buluşmalarını sağlamak, aynı zamanda ailelerin eğitim toplantıları, tiyatro, sinema, konferans, el becerisi kursları ve seminer vb. etkinlikler ile katılımlarını sağlayarak çocukların gelişimini destekleyici bakış açısı kazandırmayı hedefleyen "Çağdaş Çocuk Merkezi" 2001 Şubat ayında açılmıştır.

Depremi çocuk işçiliği üzerine etkilerine acil çözümler üreterek çocuk işçiliğinin ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmak amacıyla Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve Yalova Valiliği'nin işbirliği ile gerçekleştirilen 1 Temmuz 2000 tarihinde başlayan "Marmara Deprem Bölgesinde yer alan Yalova'da Sokakta Çalışan Çocukların Rehabilitasyonu ve Çocuk İşçiliğinin Önlenmesi" Projesi ile yine "Marmara Deprem Bölgesinde yer alan Gölçük

ve Adapazarı'nda Sokakta Çalışan Çocukların Rehabilitasyonu ve Çocuk İşçiliğinin Önlenmesi Projesi" SHÇEK ve ILO işbirliği ile yürütülmektedir.

Güç Durumdaki Çocuklara Yönelik Uygulamalı Araştırma Projesi çerçevesinde, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) koordinatörlüğünde ve SHÇEK-DİE-UNICEF işbirliğinde Sokakta Yaşayan ve Çalışan Çocuklar Katımlı Eylem Araştırması gerçekleştirilmiştir. Alan uygulaması Aralık 1998 - Ocak 1999 tarihleri arasında yapılan araştırma, katılımcı eylem araştırma yönteminin tüm unsurlarını içermesi, kapsamı ve iller arası karşılaştırmayı olanaklı kılması açısından Türkiye'de sokakta yaşayan ve çalışan çocuklara yönelik ilk uygulamadır ve 2001 sonu itibariyle bitmesi hedeflenmektedir.

TABLO 6.SHÇEK Bünyesinde Yürütülen Ayni-Nakdi Yardım Hizmeti Kapsamında; 2001 Yılı (Ocak – Mart) Dönemi Yardım Sürelerine Göre Kişi Sayısı

1. YARDIM ÇEŞİDİ	KİŞİ SAYISI
Geçici Nakdi Yardım	46
6 Ay Süreli Nakdi Yardım	2136
1 Yıl Süreli Nakdi Yardım	2105
Uzun Süreli Nakdi Yardım	2330
Yardımları Planlanmış Muhtemel Yardım Yapılacak Kişi	1328
TOPLAM	7945

2001 Yılı Ayni – Nakdi Yardım Bütçesi 2.5 Trilyon'dur.

1987 – 2000 yılları arasında ayni nakdi yardım yapılarak ailesi yanında bakımı sağlanan çocuk sayısı 54.504'dür.

SHÇEK Erken Çocukluk Gelişimi Destekleme Programı: SHÇEK 1999 ve 2000 yıllarında Erken Çocukluk Gelişimi alanında yeni bir modeli uygulamaya koymuştur. 1999'da 4 ilde 3000 çocuk ile başlatılan proje ile 2000 yılında 13 ilde 10000 çocuğa ulaşılmıştır. Bir çocuk için 60 günlük süreli ve günlük 1.5 USD maliyetli proje, kentlerin dezavantajlı bölgelerindeki 5-6 yaş grubu çocukların yaşlarına uygun programlarla okula hazırlanmalarını, sağlık ve beslenmelerini, sosyal gelişimlerine katkıda bulunmayı, bu arada ailelerindeki çeşitli sorunları tespit ve çözümlenmeyi de amaçlamaktadır.

Sevgi Zinciri Projesi: 0-6 yaş çocuk yuvasında bulunan korunmaya muhtaç çocukların buldukları ortamdan belirli bir zaman diliminde uzaklaştırarak, farklı bir ortamda eğitim, bakım ve beslenmelerinin sağlanması, onların fiziksel, zihinsel, duygusal, sosyal gelişimlerine yardımcı olunması ve temel değer ve alışkanlıkları kazandırması amacı ile başlatılan "Sevgi Zinciri Projesi" devam etmektedir. Sevgi Zinciri Projesi ile çocuk yuvalarındaki 0-6 yaş grubu çocuklar kamu ve özel kreş ve gündüz bakımevi hizmetlerinden yararlandırılmaktadır.

Kreş yaşamı korunmaya muhtaç çocuğun çevresini genişleterek, ona pek çok değişik uyarılar sağlamaktadır. Ev çevresinden gelen çocuklar ve başka yetişkinlerden oluşan kreş ortamında yuvaya özgü tutum ve davranışlardan sıyrılarak daha olumlu davranışlar geliştirmeye yönelmekte, kreşte kazandığı olumlu tutum ve davranışları ile yuva ortamındaki diğer çocukları da etkilemektedir. 1999 ve 2000 yıllarında yaklaşık 400 çocuk bu hizmetten yararlanmıştır.

Uçurtmayı Vurmasınlar Projesi: SHÇEK ve Adalet Bakanlığı arasında imzalanan protokol gereği cezaevlerinde hükümlü ve tutuklu bulunan kadın mahkûmların 0-12 yaş grubundaki çocuklarının cezaevi yaşamından bir ölçüde kurtarılması amacıyla, SHÇEK denetiminde faaliyet gösteren özel ve resmi kreş ve gündüz bakımevlerinde sağlanmaktadır. Söz konusu protokol çerçevesinde bugüne kadar, korunmaya muhtaç çocuklara yönelik projelerden Sevgi Zinciri'nde 353 çocuk, Uçurtmayı Vurmasınlar da 38 çocuk olumsuz koşullardan uzaklaştırılarak, olumlu tutum ve davranışların geliştirilmesi ve alternatif bakım hizmetlerinden yararlanmaları sağlanmıştır.

SHÇEK'e bağlı Toplum Merkezlerinin hizmetleri gelişerek sürmektedir. Son iki yılda toplum merkezlerinin sayısı 20 ilde 39'a ulaşmıştır. Toplum merkezlerinde yerel halkın katılımı ile sivil toplum kuruluşları ile işbirliğine özel önem verilmektedir.

Ülkemizde 17 Ağustos ve 12 Kasım 1999 tarihlerinde Marmara Bölgesinde Düzce ve Bolu İllerinde iki büyük deprem yaşanmıştır. Depremi izleyen ilk saatlerde ilk kriz merkezleri bünyelerinde sosyal hizmet büroları oluşturulmuştur. Bölgedeki tüm personel bu çalışmalarda görevlendirilmiştir. Diğer illerden de yapılan görevlendirmelerle binin üzerinde meslek elemanı bölgeye ulaşmıştır.

Çadır kentlerin oluşmaya başlaması ile birlikte buralarda sosyal hizmet birimleri kurulmaya başlandı. Gereksinimler doğrultusunda düzenlenen bu merkezler; Toplum Merkezi, Sosyal Hizmet Büroları, Kreş Oyun ve Rehabilitasyon Merkezi, Psiko-Sosyal Danışma Merkezi, Gençlik Merkezi, Kır Kahvesi, Spor Merkezi, Çamaşır Yıkama Merkezi, Dikiş ve Elişi Atölyesi şeklinde düzenlenmiştir. 54 Geçici Yerleşim Biriminde 100'ün üzerinde bu tür merkezler açılmıştır. Bunların tamamı gönüllü kişi ve kuruluşların katkısı ile açılmış ve hizmet vermiştir. Bu merkezlerde yaşamın daha düzenli hale gelmesine yönelik toplum organizasyonu çalışmaları, sosyal hizmet gereksinimi olanların belirlenmesi ve yönlendirilmesi çalışmaları, sosyal-psikolojik ve fiziksel rehabilitasyon hizmetleri yürütülmüştür. Bu merkezlerden günlük 2500 civarında çocuk ve genç yararlanmıştır. Depremde anne ve babasını kaybeden çocukların büyük bir kısmı yakınları yanında bakılmaktadır. Ancak bu çocukların durumlarının ve gereksinimlerinin belirlenmesi amacıyla 2547 çocuk belirlenmiş, bunların büyük kısmının durumları adreslerinde incelenmiş, gereksinim duydukları hizmetler ulaştırılmıştır. Deprem bölgesinde oluşturulan Çocuk ve Gençlik Merkezlerinde çocuklarımız kendileri masa üstü yayıncılık ve gazetecilik çalışmalarının bir örneği olan "Kıpır Kıpır" isimli gazeteyi düzenli olarak çıkarmışlardır. Yine Çocuk ve Gençlik Merkezlerinde sivil toplum örgütlerinin katılımıyla çocuk ve gençlik tiyatro grupları oluşturulmuştur.

MEB – UNICEF Marmara Depreminden Etkilenen Okullarda Psiko-Sosyal Destek Projesi'nin ilk aşamasında deprem bölgesinde bulunan 289 psikolojik danışman (rehber öğretmen) ve 8235 öğretmen, psikolojik destek hizmetleri kapsamında uygulanan "debriefing" den (psikolojik değerlendirme) geçmişlerdir.

7.Evlat Edinme (Madde 21):

1998-2000 yılı itibariyle, evlat edinen aile sayısı 1329'dur. Uluslararası evlat edinme hizmetinden yararlanan aile sayısı ise 27'dir.

F. Çocukların Temel Sağlığı ve Refahı

2. Hayatta Kalma ve Gelişme (Madde 6. Paragraf 2):

1998 yılı Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması sonuçlarına göre, kadınların ortalama evlenme yaşı 19.5'tir. Kadınların %63.9'u doğum kontrol yöntemlerini kullanmaktadır. Toplam doğurganlık hızı 2.6 ve kaba doğum hızı binde 23'tür.

Araştırma bulgularına göre, bir yaşını doldurmadan ölen çocuk sayısının yüksek olduğu kırsal kesimde bebek ölüm hızı kentlerdekinden yaklaşık üçte bir oranında daha fazladır.

Her yıl yaklaşık 1.370.000 canlı doğumdan %72.5'i sağlık kurumlarında gerçekleşmektedir. Bir doktor veya eğitimli sağlık personelinin yardımı ile gerçekleşen doğumların oranı %81'dir.

Bebek ölüm hızı bir düşüş eğilimi göstermekle birlikte, henüz istenen düzeye ulaşamamıştır. Yukarıda anılan 1998 yılı araştırma sonuçlarına göre, ortalama bebek ölüm hızı her bin canlı doğumda 42.7 olup, bu rakamın bazı bölgelerde binde 60'a yükseldiği görülmektedir. Bebek ölümlerinin binde 25.8'i genellikle doğumdan sonraki ilk dört hafta ve binde 52.1'i ilk beş yıl içinde meydana gelmektedir. Bu ölümlerin %82'sinin bir yaşından önce meydana geldiği unutulmamalıdır. Çocuk ölümlerinin yaklaşık %60'ı önlenebilir hastalıklarla meydana gelmektedir. Çocukları yaşatmak ve sağlıklarını korumak için uygulanan özel sağlık programlarına rağmen sistem ve alt yapı yetersizlikleri ve personel hareketliliğinden kaynaklanan sorunlar istenen sonuçların elde edilmesini önlemektedir. 12-23 aylık çocukların %64.7'si yaygınlaştırılmış aşılama programı kapsamında aşılanmıştır; ancak, bu oran ülkenin doğusunda %40.6'ya düşmektedir. Bu rakamlar hala çok sayıda bebeğin önlenebilir hastalıklardan korunamadığını göstermektedir. Bebek ölümlerinin diğer iki önemli nedeni ise akut solunum yolu enfeksiyonu ve ishaldir.

3. Özürlü Çocuklar(Madde 23):

Ülkemizde kesin olarak bilinmemekle birlikte, dünyadaki oranlara dayanarak 7.5 milyon özürlü bireyin olduğu ve bunların da 3 milyonunun çocuk olduğu tahmin edilmektedir. Son yıllarda özürlü bireylere götürülen hizmetlerde olumlu gelişmeler görülmektedir. Başbakanlığa bağlı Özürlüler İdaresi Başkanlığı'nın kurulmasının yanı sıra, belirli yasalarda değişikliğe gidilmesi, eğitim, istihdam rehabilitasyon, ulaşılabilirlik, mimari engellerin kaldırılması hususlarında önemli değişiklikler yapılmıştır.

Sosyal Sigortalar Kurumu ile Emekli Sandığı bünyesinde sosyal güvenlik kapsamında olan kişilerin, bakmakla yükümlü oldukları özürlü çocuklarının özel ve resmi rehabilitasyon merkezlerindeki eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerinden yararlanmaları neticesinde tahakkuk edecek ücret bu kurumlar tarafından karşılanmaktadır. Ödenecek ücretin miktarı ve şekli her yıl bütçe uygulama talimatı ile belirlenmektedir. Emekli olanların çocukları da bu haktan yararlandırılmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı özel eğitim okul ve kurumlar ile özel eğitime destek sağlayan kurumlar şunlardır.

1. Rehberlik ve araştırma merkezi

2. Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Servisi

3. Resmi ve özel ilköğretim, ortaöğretim kurumları
4. Yatılı özel eğitim okulları
5. Gündüzlü özel eğitim okulları
6. Meslek okulları ve mesleki eğitim merkezleri

Bu okul ve kurumlarda; görme, işitme, fiziksel (ortopedik) engellilere, sokakta çalışan çocuklara, dil ve konuşma, öğrenme, uyum güçlüğü olanlara uzun süre hasta ve hastanede yatan çocuklar ile üstün ve özel yeteneklilere eğitim ve eğitsel rehabilitasyon hizmetleri götürülmektedir.

Tablo 7. 2000-2001 Öğretim Yılında Özel Eğitimde Okul, Öğrenci Ve Öğretmen Sayıları

Okul Türü	Okul Kurum Sayısı	Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı
		Toplam	Erkek	Kız	
Özel Eğitim Okulu Bünyesinde Ana Sınıfı	30	313	183	130	22
İşitme Engelliler İlköğretim	47	6 308	3 816	2 492	897
Görme Engelliler İlköğretim	14	1 105	705	400	286
Ortopedik Engelliler İlköğretim Okulu	5	195	140	55	40
Zihinsel Engelliler İlköğretim Okulu	39	2 071	1 394	677	330
İşitme Engelliler Çok Programlı Liseler	8	783	560	223	54
Ortopedik Engelliler Meslek Lisesi	2	83	67	16	18
Örgün Eğitim Toplamı	145	10 858	6 865	3 993	1 647
Eğitim-Uygulama Okulu	69	3 613	2 452	1 161	592
Meslekî Eğitim Merkezi	45	1 255	935	320	304
İş Eğitim Merkezi	70	314	242	72	34
Bilim ve Sanat Merkezi	8	115	56	59	26
Yaygın Eğitim Toplamı	192	5 297	3 685	1 612	956
Genel Toplam	337	16 155	10 550	5 605	2 603

Kaynak: MEB Araştırma, Plânlama Koordinasyon Kurulu Başkanlığı

Not: Sayısal veriler 1 Ekim 2000 tarihi itibarıyla alınan geçici bilgilerdir.

2000-2001 öğretim yılında; 337özel eğitim okul ve kurumlarında, 16.155 öğrenci öğrenim görmekte, 2.603 öğretmen görev yapmaktadır.

Eğitim ile İlgili Yasalarda Özel Eğitim

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu

Madde- 8Özel eğitime ve korunmaya ihtiyacı olan çocukları yetiştirmek için özel önlemler alınır.

222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu

Madde-12Zorunlu ilköğrenim çağında buldukları halde, zihnen, bedenen, ruhen ve sosyal bakımdan özürlü olan çocukların özel eğitim ve öğrenim görmeleri sağlanır.

3308 sayılı Çıracılık ve Mesleki Eğitim Kanunu

Madde 39- Millî Eğitim Bakanlığı özel eğitime muhtaç kişilere iş hayatında geçerliliği olan görevlere hazırlayıcı özel meslek kursları düzenler. Kursların düzenlenmesinde ve uygulanmasında bu bireylerin ilgi, ihtiyaç ve yetenekleri dikkate alınır. Kursu katılanlar kursa devam ettikleri sürece bu Yasanın çırac ve öğrencilere verdiği haklardan yararlanırlar.

625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu

Gerçek ve tüzel kişiler özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim-öğretimleri için uygun olarak özel okul veya kurum açabilirler.

Bu noktadan hareketle özel eğitim gerektiren bireylerin eğitiminde 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede;

Erken çocukluk dönemi eğitimi geliştirilerek, bu eğitiminde ailelerin bilgilendirilmesi ve desteklenmesi temelinde dayalı olarak, okulöncesi eğitim özel eğitim gerektiren çocuklar için zorunlu eğitim kapsamına alınmıştır.

· Aile eğitimi önem kazanmakta, ailelerin eğitim sürecine aktif katılımlarını sağlayacak tedbirler alınmaktadır. Ailelere verilecek eğitimin nerede, ne zaman nasıl yapılacağı konusunda temel kriterler belirlenerek; aile eğitimi ve aileye danışmanlık hizmetlerinin verilmesine ilişkin yükümler açık bir şekilde yer almaktadır.

· Kaynaştırma uygulamaları özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim performansları dikkate alınarak amaç, içerik ve öğretim süreçlerinde uyarlamalar yapılarak, bu bireylerin sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan diğer bireylerle birlikte eğitilmelerine öncelikle önem verilmektedir. Ayırıştırma yoluyla eğitim ise, kaynaştırma yoluyla eğitime kaynaklık edecek ve kaynaştırma uygulamalarının fırsat verecek bir düzenleme içinde ele alınmaktadır.

Yaygın eğitimde özel eğitimin temel ilkeleri doğrultusunda farklı konu ve sürelerde temel yaşam becerilerini geliştirmek, öğrenme ihtiyaçlarını karşılamak iş ve mesleğe hazırlamak amacıyla; özel eğitim gerektiren bireyler için yaygın eğitim programları hazırlanmakta ve bu programlardan aileler ve yakın çevreleri de yararlanmaktadır.

Kaynaştırma Eğitimi

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğine göre kaynaştırma eğitimi yarı zamanlı ve tam zamanlı olarak yapılmaktadır.

Madde –70 /a Kaynaştırma; özel eğitim gerektiren bireylerin, yetersizliği olmayan akranları ile birlikte eğitim –öğretimlerini resmi ve özel okulöncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan, destek eğitim hizmetlerinin sağlandığı özel eğitim uygulamalarıdır. Kaynaştırma uygulamaları yapılan okullarda, sınıf mevcutlarının okulöncesi eğitim kurumlarında 14, ilköğretim kurumlarında 30 öğrenciyi aşmamasına dikkat edilir. Özel eğitim gerektiren öğrenciler her sınıfa eşit olarak dağıtılır, bir sınıfta yetersizliği aynı olan en fazla iki öğrenci uygulamaya katılır. 2000-2001 öğretim yılında 6.849 okulda 23.915 öğrenci kaynaştırma eğitimi uygulamaları kapsamında eğitim görmektedir.

Özel Sınıflar

2000-2001 öğretim yılında 614 özel eğitim sınıfında 6.862 öğrenci öğrenim görmektedir.

(a) Görme Engelli Çocukların Eğitimi

2000-2001 öğretim yılında 14 görme engelliler ilköğretim okulunda 1.105 öğrenci öğrenim görmekte 286 öğretmen görev yapmaktadır.

(b) İşitme Engelli Çocukların Eğitimi

2000-2001 öğretim yılında 55 işitme engelliler ilköğretim okulu ve işitme engelliler çok programlı lisesinde 7.091 öğrenci öğrenim görmekte 951 öğretmen görev yapmaktadır.

(c) Öğrenme Güçlüğü Olan Çocukların Eğitimi

2000-2001 öğretim yılında 39 işitme engelliler ilköğretim okulunda 2.071 öğrenci öğrenim görmekte 330 öğretmen görev yapmaktadır.

(d) Fiziksel (Ortopedik) Engelli Çocukların Eğitimi

2000-2001 öğretim yılında 7 ortopedik engelliler ilköğretim okulu ve ortopedik engelliler çok programlı lisesinde 278 öğrenci öğrenim görmekte 58 öğretmen görev yapmaktadır.

(e) Uzun Süre Hasta ve Hastanede Yatan Çocukların Eğitimi

2000-2001 öğretim yılında 27 hastane ilköğretim okulunda 56 öğrenci öğrenim görmektedir.

(f) Üstün ve Özel Yetenekli Çocukların Eğitimi

İlköğretim ve ortaöğretim çağındaki üstün ve özel yetenekli öğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkında olmalarını ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacıyla “bilim ve sanat merkezleri” pilot proje kapsamında 9 ilde açılmış, 6 ilde eğitime başlanmış 3 ilde ise alt yapı çalışmaları sürmektedir.

(g) Uyum Güçlüğü Olan Çocukların Eğitimi

Bu çocuklar özel eğitim önlemleri alınarak normal okullarda kaynaştırma uygulamalarına devam etmektedirler. Otistik çocukların eğitiminde eğitim modellerini geliştirmek ve uygun görülenleri yaygınlaştırmak için otistik çocuklar merkezi açılmıştır.

Bu çocuklar özel eğitim önlemleri alınarak normal okullarda kaynaştırma uygulamalarına devam etmektedirler. Bu çocukların eğitiminde, eğitim modelleri geliştirmek amacıyla “umut çocukları ilköğretim okulu” açılmıştır.

(h) Aile Eğitimi

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Servisleri (Aile Eğitimi)

Örgün ve yaygın eğitim kurumlarına devam eden bireylere rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri götürmek üzere eğitim-öğretim kurumlarında kurulan bu servisler kurumlarındaki özel eğitim gerektiren bireylere de eğitim ihtiyaçları ve özelliklerine göre bu hizmetleri sunar. 2000-2001 öğretim yılında 5.009 okul rehberlik bürolarında 5.350 psikolojik danışman (rehber öğretmen) görev yapmaktadır.

Ayrıca, Resmi ve özel okul öncesi, ilköğretim ve orta öğretim okulları ile yaygın eğitim kurumları, kendi çevrelerindeki özel eğitim gerektiren bireylere özel eğitim hizmetleri sağlamakla yükümlüdürler.

SHÇEK'e bağlı toplum merkezinde; hizmet verdiği yerleşim bölgesindeki gereksinimler doğrultusunda, toplumsal dayanışma ve yardımlaşmayı artırarak birey, aile ve toplumun gelişmesi, katılımcı, üretken ve kendine yeterli hale gelmesi amacıyla çeşitli programlar uygulanmaktadır. (Anne Çocuk Eğitimi Programı, Ana Baba Okulu, Aile İçi Etkileşimi Güçlendirme Projesi, Eğitim Toplantıları, Rehberlik ve Danışmanlık hizmetleri vb.)

(i) Rehberlik Çalışması

SHÇEK'e bağlı toplum merkezlerinde özürllü ve özürllü ailelerine yönelik projeler uygulanmakta ve rehberlik çalışmaları yapılmaktadır.

Rehberlik ve araştırma merkezleri, eğitim-öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerini düzenlemek koordineli bir şekilde yürütülmesini sağlamak, izlemek ve değerlendirmek üzere kurulmuştur. 2000 yılında 108 rehberlik ve araştırma merkezi bulunmaktadır. Bu merkezler; özel eğitim gerektiren bireyleri belirler, inceler, tanılar, yerleştirilebilecekleri en uygun eğitim ortamını önerir ve destek eğitim ile rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri sunar.

4. Sağlık Hizmetlerinin Hukuki Dayanağı (Madde 24) :

Halen uygulanmakta olan sağlık sisteminde, hamilelik döneminde sağlık bakım hizmetlerinden yararlanan hamile kadınların oranının %68.5 olduğu belirlenmiştir.

Türkiye'de 5 yaşını doldurmamış çocuklarda ölüm hızı %052.1'dir.

(a) Sağlık Hizmetlerinin Uygulanması (Madde 24) :

1998 yılında yayımlanan yemeklik tuz tebliği ile bütün sofralık tuzların iyotlanması zorunlu hale getirilmiştir.

Sağlık Bakanlığı ve Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi ile yapılan işbirliği sonucunda 1999 yılında yeni doğmuş bebeklerin %54.3'ü fenilketonüri taramasından geçirilmiştir.

6. Çocuk Bakım Hizmetleri ve Olanakları (Madde 18., Paragraf 3) :

Ekonomik gücü yeterli olmayan ailelerin çocuklarının bakımları Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri İle Özel Çocuk Kulüpleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik'in 27.maddesi doğrultusunda ücretsiz bakım hizmetinden yararlandırılırlar. Bu hakkın kullanımında %5 ücretsiz kontenjandan yararlanılır.

TABLO 8. Kreş ve Gündüz Bakımevlerinde Bakılan Çocuklar

	SAYI	BAKILAN ÇOCUK	ÜCRETSİZ BAKIM	KAPASİTE
SHÇEK KREŞ ve GÜNDÜZ BAKİMEVİ	17	1102	105	2323
ÖZEL KREŞ ve GÜNDÜZ BAKİMEVİ	1171	28.298	704	51.773

SHÇEK'e bağlı 39 toplum merkezinde; okul öncesi ve 6-18 yaş çocuklarına yönelik çeşitli çalışmalar (anaokulu, kütüphane hizmetleri, eğitimi destekleme kursları, beceri geliştirmeye yönelik kurslar vb.) yapılmaktadır.

Bu hizmetler verilirken bir arada yaşama, üretme, paylaşma, dayanışma, yardımlaşma alışkanlıklarını mahalleli olma bilincini geliştirmek hedeflenmektedir.

G. Eğitim, Boş Zaman ve Kültürel Etkinlikler (Madde 28)

1. Türk Milli Eğitim Sistemi

(a) Eğitim İlkeleri ve Amaçları (Madde 29):

2000-2001 öğretim yılında; Bakanlığa bağlı resmî ve özel yaklaşık 60 bin örgün ve yaygın eğitim kurumunda; 228 bin okulöncesi eğitim, 10.2 milyonu ilköğretim, 2,1 milyonu ortaöğretim, 1,5 milyonu yükseköğretim, 3.1 milyonu yaygın eğitim olmak üzere 17 milyonun üzerinde öğrenci öğrenim görmektedir.

TABLO 9. 2000-2001 Öğretim Yılında Eğitim Kademelerine Göre Sayısal Durum

Eğitim Kademesi	Okul-Sınıf Sayısı	Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı
		Erkek	Kız		
Toplam					
Okulöncesi Eğitim	8 996	228 503	120 428	108 075	12 265
Resmî	8 297	212 272	111 906	100 366	10 901
Özel	699	16 231	8 522	7 709	1 364
İlköğretim	36 047	10 289 233	5 520 004	4 769 229	345 001
Resmî	35 329	10 102 965	5 417 126	4 685 839	330 811

Özel	718	186 268	102 878	83 390	14 190
Ortaöğretim	5 967	2 128 957	1 240 579	888 378	134 815
Resmî	5 485	2 070 899	1 208 386	862 513	126 216
Özel	482	58 058	32 193	25 865	8 599
Genel Ortaöğretim	2 746	1 324 083	727 315	596 768	71 344
Resmî	2 289	1 267 480	696 107	571 373	62 875
Özel	457	56 603	31 208	25 395	8 469
Meslekî - Teknik Ortaöğretim	3 221	804 874	513 264	291 610	63 471
Resmî	3 196	803 419	512 279	291 140	63 341
Özel	25	1 455	985	470	130
ÖRGÜN EĞİTİM TOPLAMI	51 010	12 646 693	6 881 011	5 765 682	492 081
Resmî	49 111	12 386 136	6 737 418	5 648 718	467 928
Özel	1 899	260 557	143 593	116 964	24 153
YAYGIN EĞİTİM TOPLAMI	6 975	3 173 841	1 801 330	1 372 511	51 196
GENEL TOPLAM	57 985	15 820 534	8 682 341	7 138 193	543 277

Kaynak: MEB Araştırma, Plânlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı

Not: Sayısal veriler 1 Ekim 2000 tarihi itibarıyla alınan geçici bilgilerdir.

TABLO 10.Eğitimde Sayısal Gelişmeler

Eğitim Kademeleri	1995-1996		1999-2000		2000-2005 (1)	
	Öğrenci Sayısı ('000)	Okullaşma Oranı (%)	Öğrenci Sayısı ('000)	Okullaşma Oranı (%)	Öğrenci Sayısı ('000)	Okullaşma Oranı (%)
Okulöncesi Eğitim	199	7,7	252	9,8	690	25,0
İlköğretim	9 564	89,8	10 053	97,6	10 328	100,0
Ortaöğretim	2 223	55,0	2 444	59,4	2 886	75,0
Genel Ortaöğretim	1 277	31,6	1 506	36,6	1 539	40,0
Meslekî - Teknik Ortaöğretim	946	23,4	938	22,8	1 346	35,0
Yükseköğretim (*)	1 226	23,8	1 492	27,8	2 002	37,3
Örgün Öğretim	766	14,9	1 006	18,7	1 519	28,3
Açık Öğretim	460	8,9	486	9,1	483	9,0

Kaynak: Devlet Plânlama Teşkilâtı

(*)Yüksek Lisans öğrencileri dâhil. (1) Hedef.

1999-2000 öğretim yılında okullaşma oranları, okulöncesi eğitimde yüzde 9.8'e, ilköğretimde yüzde 97.6'ya, yüzde 22.8'i mesleki teknik ortaöğretimde ve yüzde 36.6'sı genel ortaöğretimde olmak üzere ortaöğretimde yüzde 59.4'e, yükseköğretimde ise yüzde 18.7'si örgün öğretimde olmak üzere toplam yüzde 27.8'e ulaşmıştır.

Eğitimdeki sayısal gelişmeler, eğitimde kalitenin artırılabilmesine yönelik olarak yeni okul anlayışı ve modelini de beraberinde getirmiştir. Bu yeni okul anlayışı ve modeli öğrenci merkezli, herkesin eğitime katılımıyla sürekli kendini yenileyen, gelişen okul yapısını öngörmektedir. Bu değişen ve gelişen okul yapısı "planlı okul gelişimi" modeliyle sürekli kılınmaktadır. Bu modelin okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim okullarında uygulanması ve yaygınlaştırma çalışmaları devam etmektedir.

Eğitim Bölgeleri uygulaması da yeni okul anlayışının sonucudur. Eğitim bölgesi uygulamasıyla eğitim sisteminde demokrasi ve katılımcılık sağlanacaktır. Eğitim bölgeleri uygulamasıyla eğitim kurumları birbirini tamamlayacak ve bir bütün oluşturacaktır. Türkiye genelinde 1.899 eğitim bölgesi oluşturulmuş ve bu eğitim bölgelerinde oluşturulan kurullar çalışmalarına başlamıştır.

b. Temel Eğitim Kurumları

(i) Okulöncesi Eğitim

2000-2001 öğretim yılında; Bakanlığa bağlı 8.996 okulöncesi eğitim kurumunda 228.503 öğrenci öğrenim görmekte, 12.265 öğretmen görev yapmaktadır.

TABLO 11. 2000-2001 Öğretim Yılında Okulöncesi Eğitimde Okul, Öğrenci Ve Öğretmen Sayıları

2. Okul Türü	Okul Sayısı	Sınıf	Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı
			Toplam	Erkek	Kız	
Anaokulları Toplamı	563		33 066	17 479	15 587	2 101
Resmî Bağımsız Anaokulu	301		26 365	14 005	12 360	1 398
Özel Anaokulları	262		6 701	3 474	3 227	703
Ana Sınıfları Toplamı	8 433		195 437	102 949	92 488	10 164
Resmî Okullar Bünyesinde Ana Sınıfları	7 996		185 907	97 901	88 006	9 503
Özel Okullar Bünyesinde Ana Sınıfları	437		9 530	5 048	4 482	661
Genel Toplam	8 996		228 503	120 428	108 075	12 265

Kaynak: MEB Araştırma, Plânlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı

Not: 1. Sayısal veriler 1 Ekim 2000 tarihi itibarıyla alınan geçici bilgilerdir.

(ii) İlköğretim

2000-2001 öğretim yılında; 36.047 okulda 10.289.233 öğrenci öğrenim görmekte, 345.001 öğretmen görev yapmaktadır. İlköğretimde okulların ve öğrencilerin yüzde 98'i, öğretmenlerin ise yüzde 96'sı resmî niteliktedir.

Tablo 12. 2000-2001 Öğretim Yılında İlköğretimde Okul, Öğrenci Ve Öğretmen Sayıları

3. Okul Türü	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
	Toplam	Erkek	Kız
Resmi İlköğretim Okulları	35 329	10 102 965	5 417 126
Özel İlköğretim Okulları	718	186 268	102 878
Genel Toplam	36 047	10 289 233	5 520 004

Kaynak: MEB Araştırma, Plânlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı
Not: Sayısal veriler 1 Ekim 2000 tarihi itibarıyla alınan geçici bilgilerdir.

Türkiye genelinde 4306 sayılı Yasa ile 1997-1998 öğretim yılından itibaren zorunlu eğitimin süresi 8 yıla çıkarılmıştır. Yapılan yasal düzenlemelerin yaşama geçirilebilmesi ve etkili bir biçimde uygulanabilmesi için 4306 sayılı Yasayı izleyen günlerde, ilköğretimde çağdaş bir eğitim düzeni kurmayı amaçlayan Eğitimde Çağı Yakalama 2000 Projesi uygulamaya konulmuştur. Belirlenen hedef ve politikalar doğrultusunda öğrenci sayısındaki artış oranları da dikkate alınarak program, öğretim materyalleri, yapı-tesis, donatım, taşımalı ilköğretim, yatılı ilköğretim bölge okulları ve pansiyonlu ilköğretim okullarında plânlama çalışmaları yapılmıştır. Bunlardan bazıları aşağıda sıralanmıştır.

Sekiz yıllık ilköğretim ile birlikte ilköğretim okullarında yer alan dersler ve bunların süreleri, öğretim programları, ders kitapları yeniden düzenlenmiş ve

- 1.2. ve 3. sınıflara “Bireysel ve Toplu Etkinlikler” dersi,
- 4. ve 5. sınıflara Yabancı Dil (İngilizce, Almanca, Fransızca) dersi,
- 6. ve 8. sınıflara “Trafik ve İlk Yardım” dersi,
- 7. ve 8. sınıflara “Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi” dersi,
- 4-8. sınıflara (drama, bilgisayar, güzel konuşma ve yazma, ikinci yabancı dil, turizm, tarım ve yerel el sanatları) Seçmeli dersler uygulamaya konulmuştur.

Belirli koşulları taşıyan okulöncesi eğitim kurumları ile ilköğretim okullarında yabancı dil eğitimine istekli 5 ve 6 yaş grubundaki çocuklar ile ilköğretim okulları 1., 2. ve 3. sınıflarındaki öğrencilerin yabancı dil öğretim etkinliklerinde bulunmaları sağlanmıştır.

1999-2000 öğretim yılında okutulacak öğretim materyalleri, öğrenci merkezli bir anlayışla öğrenci ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitabı olarak yeniden hazırlanmıştır.

Dar gelirli ailelerin çocuklarına; ders kitaplarından 1999-2000 öğretim yılında 8 trilyon 697 milyar lira, 2000-2001 öğretim yılında 5 trilyon tutarında ücretsiz olarak dağıtılmıştır.

Zorunlu öğrenim çağında bulunan çocukların okullaşması yönünden hızlı bir gelişme sağlamak için yurt genelinde taşıma merkezli okulların sayıları artırılarak bu uygulamanın yaygınlaştırılmasına yönelik olarak 2000-2001 öğretim yılında 602.643 öğrenci 5.051 okula taşınmaktadır. Bu öğrencilerin öğle yemekleri devlet tarafından karşılanmaktadır. Sosyal Yardım Projesiyle dar gelirli ailelerin ilköğretimde okuyan çocuklarının okul giysileri, ders kitapları ve kırtasiye gereksinimleri devlet tarafından karşılanmaktadır. Kırsal kesimde okulu bulunmayan köy ve köy altı yerleşim birimlerinde bulunan çağ nüfusu ile yoksul ailelerin

çocuklarına ilköğretim hizmetlerini götürebilmek amacıyla yatılı ve pansiyonlu ilköğretim okulların yapımına hız verilmiştir. Bu okullarda öğrenim gören öğrencilerin her türlü giderleri devlet tarafından karşılanmaktadır.

2000-2001 öğretim yılında 246 yatılı ilköğretim bölge okulunda (YİBO) 130.666 öğrenci; 205 pansiyonlu ilköğretim okulunda (PİO) 122.758 öğrenci öğrenim görmektedir.

Zorunlu eğitim süresinin sekiz yıla çıkarılmasıyla birlikte eğitimin çağdaş ölçütlere uygun ve nitelikli biçimde sunulması yönünde alınan kararlar sonucunda; Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Plânı ve Eğitimde Çağrı Yakalama 2000 Projesi'nde belirlenen hedeflere ulaşılabilmesi amacıyla, 1997 yılında 3 yıllık alt yapı yatırım plânlaması yapılmıştır. Plân hedeflerine bağlı olarak 2000 yılına kadar derslik başına düşen öğrenci sayısının aşamalı olarak 30'a çekilebilmesi için yaklaşık olarak 148 bin yeni dersliğe gereksinim olduğu belirlenmiştir. 1997 yılından 2000 yılına kadar geçen süreçte 83.843 dersliğin yapımı tamamlanmıştır.

Dünya Bankasından sağlanan kredi ile 2.802 ilköğretim okuluna 3.188 bilgi teknolojisi (BT) sınıfı kurulmuştur. 3.000 ilköğretim okuluna ve 5.000 kırsal kesim okuluna daha BT sınıfı götürülmesi çalışmaları sürdürülmektedir. (sayfa 49)

(iii) Orta öğretim

Ortaöğretim, genel ve mesleki-teknik ortaöğretim olarak ikiye ayrılmaktadır. Genel ortaöğretim kapsamında; lise, Anadolu lisesi, fen lisesi, Anadolu güzel sanatlar lisesi ve Anadolu öğretmen liseleri olmak üzere 5 farklı okul türü bulunmaktadır. Meslekî-teknik ortaöğretim kapsamında ise, kız teknik, erkek teknik, ticaret ve turizm, din öğretimi, özel eğitim, özel öğretim ve sağlık meslek liseleri olmak üzere yedi grupta toplanmaktadır.

Bunların yanı sıra nüfusu az ve dağınık olan ve Millî Eğitim Bakanlığınca uygun görülen yerlerde, ortaöğretimin, genel ve meslekî-teknik öğretim programlarını bir yönetim altında uygulayan çok programlı liseler açılabilir. Mesleki ve teknik ortaöğretimde, yükseköğretime hazırlamanın yanında gereksinim duyulan nitelikli insan ihtiyacını karşılayabilmek, yükseköğretimdeki yığılmaları önlemek amacıyla iş ve meslek alanlarına eleman yetiştirilmektedir.

TABLO 13. 2000-2001 Öğretim Yılında Ortaöğretimde Sayısal Durum

4. Okul Türü	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı
		Toplam	Erkek	Kız	
Genel Ortaöğretim	2 746	1 324 083	727 315	596 768	71 344
Resmî	2 289	1 267 480	696 107	571 373	62 875
Özel	457	56 603	31 208	25 395	8 469
Meslekî ve Teknik Ortaöğretim	3 221	804 874	513 264	291 610	63 471
Resmî	3 196	803 419	512 279	291 140	63 341
Özel	25	1 455	985	470	130
Genel Toplam	5 967	2 128 957	1 240 579	888 378	134 815

Kaynak: MEB Araştırma, Plânlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı

Not: Sayısal veriler 1 Ekim 2000 tarihi itibarıyla alınan geçici bilgilerdir.

2000-2001 öğretim yılında; 5.967 ortaöğretim kurumunda 2.128.957 öğrenci öğrenim görmekte, 134.815 öğretmen görev yapmaktadır.

(iv) Yükseköğretim

2000-2001 öğretim yılında 73 üniversite bünyesinde 556 fakülte, 216 yüksekokul, 277 enstitü ve 404 meslek yüksekokulu bulunmaktadır. Üniversitelere öğretim elemanı yetiştirmek amacıyla 2000-2001 öğretim yılında yurt dışında resmi burslu statüde öğrenim görenlerin sayısı; lisans düzeyinde 25, lisansüstü düzeyde 986 olmak üzere toplam 1.011'dir.

Yurt içinde öğrenim gören yükseköğrenim öğrencilerin büyük bir çoğunluğuna Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu (Yurt-Kur) tarafından Öğrenim ve Katkı (Harç) kredileri yardımı yapılmakta, öğrencilerin barınma ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yurt hizmeti verilmektedir. Öğrencilere verilmekte olan aylık öğrenci kredisi ve kredi tahsis kontenjanları her yıl artırılmakta, daha çok sayıda öğrencinin bu olanaklardan yararlanması sağlanmaktadır. 274.677 öğrenci öğrenim kredisi, 326.189 öğrenci katkı kredisi almaktadır.

Beslenme, sağlık, rehberlik ve danışma hizmetleri sosyal kültürel ve sportif faaliyetlerle desteklenen yurt hizmetinden ise 92.496'sı kız, 83.065'i erkek olmak üzere toplam 175.561 öğrenci yararlanmaktadır. Ayrıca başarılı öğrencilere devlet, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları tarafından burs olanağı da sağlanmaktadır.

(c) Yaygın Eğitim (Yaşam Boyu Eğitim)

SHÇEK'e bağlı toplum merkezlerinde; gençlerin ve kadınların bilgi, bilinç ve beceri düzeylerini artırmaya yönelik çeşitli programlar uygulanmaktadır. (Anne Çocuk Eğitim Programı, Kadının İnsan Hakları Eğitim Programı, Okuma-Yazma Kursları, okul başarısını yükseltmeye yönelik kurslar, mesleki kurslar vb.)

TABLO 14. 2000 Yılında Yaygın Eğitim Kurum, Kursiyer Ve Öğretmen Sayıları

Kurum/Merkez Türü	Kurum Sayısı	Kursiyer Sayısı	Öğretmen Sayısı
Pratik Kız Sanat Okulu	439	94 462	339
Olgunlaşma Enstitüsü	12	2 606	311
Yetişkinler Teknik Eğitim Merkezi	12	160	(*)
Meslekî Eğitim Merkezi (Erkek Teknik)	13	824	(*)
Halk Eğitimi Merkezi	920	1 018 359	5 430
Çıraklık Eğitimi Merkezi	342	218 576	4 840
Özel Eğitim Toplamı	192	5 297	956
Eğitim Uygulama Okulu	69	3 613	592
Meslekî Eğitim Merkezi	45	1 255	304
İş Eğitim Merkezi	70	314	34
Bilim ve Sanat Merkezi	8	115	26
Özel Öğretim Toplamı	5 045	1 819 239	39 320

Özel Kurslar	3 181	1 295 995	21 145
Özel Dershaneler	1 864	523 244	18 175
Meslek Kurs. (3308 sayılı Yasaya göre açılan)	-	14 318	(**)
Genel Toplam	6 975	3 173 841	51 196

(*) Bağlı buldukları endüstri meslek lisesinde gösterilmiştir.

(**) Meslekî ve teknik okullar ile yaygın eğitim kurumlarınca açıldığından kurum ve öğretmen sayısı verilmemiştir.

Kaynak: MEB Araştırma, Plânlama Koordinasyon Kurulu Başkanlığı

Not: Sayısal veriler 1 Ekim 2000 tarihi itibarıyla alınan geçici bilgilerdir.

Halk eğitimi

2000 yılında 920 halk eğitim merkezinde, 1.018.359 kursiyer eğitim görmüştür.

Çıraklık Eğitimi

Çıraklık eğitimi; ilköğretimi bitirip bir üst öğretime gidemeyen veya çeşitli nedenlerle örgün eğitimin dışında kalmış ortaöğretim çağındaki çocukların ve gençlerin eğitimini kapsamaktadır. En az ilköğretim okulu mezunu olanlardan 14 yaşını tamamlamış ve 19 yaşından gün almamış olanlar çıraklık eğitimine devam edebilmektedir. Çıraklık ve Meslekî Eğitim Yasası ile yapılan düzenlemeler sonucunda mesleki eğitim sistemi; örgün mesleki eğitim, çıraklık eğitimi ve meslek kursları olmak üzere üç temel uygulama alanı bulmuştur.

Çıraklık eğitimi; mesleğin özelliğine göre 3-4 yıl sürelidir. Bu süre çıraklık eğitimi yapılan mesleklerin tamamında 3 yıl olarak belirlenmiştir. Bu eğitimi tamamlayanlar kalfalık sınavlarına girebilmektedir. Kalfalık belgesi almaya hak kazananlar ustalık eğitimine devam etmeleri halinde 3 yıl, bu eğitime devam etmemeleri halinde ise 5 yıl süreli iş deneyiminden sonra ustalık sınavlarına girebilmektedir. Ustalık belgesi olmayanlar bağımsız işyeri açmamakta ve usta olarak çalışmamaktadır. Örgün mesleki eğitimi; örgün mesleki eğitimini bitirenler, bir yıl süreli iş deneyiminden sonra ustalık sınavlarına girebilmektedir. Meslek kursları; örgün eğitim sisteminden ayrılmış, istihdam için gerekli yeterliliklere sahip olmayan bireylerin kendi mesleğinde usta olarak çalışabilmesi için gerekli bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarının geliştirilerek, iş yaşamında istihdam olanağı olan görevlere hazırlamak amacıyla düzenlenmektedir. Kurslara katılanlar, kursa devam ettikleri sürece bu Yasanın çırak öğrencilere verdiği haklardan yararlanabilmektedir.

Yasa kapsamında bulunan mesleklerde, bir iş yerinde çalışan ve çıraklık sözleşmesi yapanlar, öğrencilik haklarından tümüyle yararlanabilmekte ve eğitimleri süresince sigorta primlerinin 1475 sayılı İş Kanununun 33. maddesi gereğince bunların yaşına uygun asgari ücretin % 50'si üzerinden Milli Eğitim Bakanlığınca karşılanacağı 3308 sayılı Kanununun 25 maddesi ile hükme bağlanmıştır. 2000 yılında 342 çıraklık eğitim merkezinde 218.576 öğrenci çıraklık eğitimi almıştır.

Uzaktan Eğitim

Her Türk yurttaşına eğitimde fırsat eşitliği sağlamak, ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında verilen eğitimi desteklemek amacıyla uzaktan eğitim hizmeti verilmektedir. Uzaktan eğitim hizmetleri kapsamında açık ilköğretim okulu ve açık öğretim lisesi yer almaktadır. Sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretim uygulamasıyla birlikte başlatılan açık ilköğretim okulu; daha önce ilkokuldan mezun olan ancak, her hangi bir nedenle ortaokula devam edememiş bireylere uzaktan eğitim yöntemiyle sekiz yıllık ilköğretimi tamamlama olanağı sağlamak amacıyla kurulmuştur. Açık ilköğretim okulunda 2000 yılında 137.847 öğrenciye öğrenim olanağı sağlanmıştır. Açık öğretim lisesi, çeşitli olanaksızlıklar nedeniyle yüz yüze eğitim yapan örgün eğitim kurumlarına devam edemeyen; örgün eğitim çağını geçiren ve liseye devam ederken açık öğretim lisesine geçmek isteyen öğrencilere hizmet vermektedir. 2000 yılında 368.108 öğrenci açık öğretim lisesi olanağından yararlandırılmıştır.

(d) Özel Öğretim Kurumları ve Azınlık Okulları

Özel öğretim kurumları, 625 sayılı Yasa doğrultusunda açılmış her kademe ve türdeki okullar ile özel dersane ve kursları kapsamaktadır. Bu kurumlar Millî Eğitim Bakanlığı'nın gözetim ve denetiminde faaliyetlerini sürdürmektedir. Ülkede eğitim faaliyetlerinin boyutları ele alındığında, eğitim hizmetlerin bir kısmını özel sektör tarafından yerine getirilmesinde yarar görülmekte, özel okullarda öğrencilere geniş olanaklar sunulmakta, özellikle yabancı dil ve bilgisayarlı eğitim konularına ağırlık verilmektedir.

TABLO 15. 2000–2001 Öğretim Yılında Özel Öğretimde Sayısal Durum

Eğitim Kademesi	Okul Sayısı	Öğrenci Sayısı		
		Toplam	Erkek	Kız
Okulöncesi	699	16 231	8 522	7 709
İlköğretim	716	185 904	102 534	83 370
Ortaöğretim	482	58 058	32 193	25 865
Genel Ortaöğretim	457	56 603	31 208	25 395
Meslekî-Teknik Ortaöğretim	25	1 455	985	470
Örgün Eğitim Toplamı	1 897	260 193	143 249	116 944
Özel Dershaneler	1 864	523 244	295 358	227 886
Özel Kurslar	3 181	1 295 995	972 881	323 114
Yaygın Eğitim Toplamı	5045	1 819 239	1 268 239	551 000
Genel Toplam	6 942	2 079 432	1 411 488	667 944

Kaynak: MEB Araştırma, Plânlama Koordinasyon Kurulu Başkanlığı

Not: Sayısal veriler 1 Ekim 2000 tarihi itibarıyla alınan geçici bilgilerdir.

2000-2001 öğretim yılında; örgün eğitim sistemi içerisinde yer alan 1.897 okulda, 260.193 öğrenci öğrenim görmekte, 24.148 öğretmen görev yapmaktadır. Yaygın eğitim sistemi içerisinde yer alan 5.045 kurumda 1.819.239 öğrenci ve kursiyer yararlanmakta, 39.320 öğretmen, uzman öğretici ve usta öğretici görev yapmaktadır.

Özel Türk Okulları

Türkiye Cumhuriyeti uyruklu özel veya tüzel kişiler tarafından açılmış bu okullarda anaokulu, ilköğretim ve ortaöğretim seviyesinde resmi okullar statüsünde programlar uygulanmaktadır.

TABLO 16. 2000–2001 Öğretim Yılında Özel Türk Okulları

Eğitim Kademesi	Okul Sayısı		Öğrenci Sayısı		Öğretmen Sayısı	
	Erkek	Kız				
Toplam						
Okulöncesi	656	15 583	8 204	7 379	1 321	
İlköğretim	658	180 179	99 703	80 476	13 837	
Ortaöğretim Toplamı	450	51 543	29 233	22 310	7 747	
Lise	172	22 605	12 401	10 204	3 407	
Anadolu Lisesi	180	21 401	11 797	9 604	3 618	
Fen Lisesi	50	4 500	2 982	1 518	505	
Akşam Lisesi	25	1 590	1 075	515	91	
Meslekî-Teknik Ortaöğretim	23	1 447	978	469	126	
Genel Toplam	1 764	247 305	137 140	110 165	22 905	

Kaynak: MEB Araştırma, Plânlama Koordinasyon Kurulu Başkanlığı

Not: Sayısal veriler 1 Ekim 2000 tarihi itibarıyla alınan geçici bilgilerdir.

Özel Okullar

TABLO 17. 2000-2001 Öğretim Yılında Özel Öğretim Okullarının Türlerine Göre Dağılımı

Okul Türü	Okul Sayısı		Öğrenci Sayısı		Öğretmen Sayısı	
	Erkek	Kız				
Toplam						
Özel Türk Okulları	1 764	247 305	137 140	110 165	22 905	
Özel Azınlık Okulları	87	4 253	2 064	2 189	410	
Özel Yabancı Okulları	38	8 197	3 809	4 388	767	
Özel Uluslararası Okullar	8	438	236	202	66	
Toplam	1 897	260 193	143 249	116 944	24 148	

Kaynak: MEB Araştırma, Plânlama Koordinasyon Kurulu Başkanlığı

Not: Sayısal veriler 1 Ekim 2000 tarihi itibarıyla alınan geçici bilgilerdir.

2000-2001 öğretim yılında; 1.897 özel öğretim okullarında, 260.193 öğrenci öğrenim görmekte, 24.148 öğretmen görev yapmaktadır.

Özel Azınlık Okulları

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Rum, Ermeni ve Musevi Azınlıklar tarafından kurulmuş Lozan Antlaşması ile güvence altına alınmıştır. Bu okullara kendi azınlığına mensup Türkiye Cumhuriyeti uyruklu anaokulu, ilköğretim ve ortaöğretim seviyesinde öğrenciler devam etmektedir.

Tablo 18. 2000-2001 öğretim yılında özel azınlık okulları

Eğitim Kademesi	Okul Sayısı		Öğrenci Sayısı		Öğretmen Sayısı	
	Erkek	Kız				
Toplam						
Okulöncesi	36	483	231	252	32	
İlköğretim	38	3126	1539	1587	253	
Ortaöğretim	13	644	294	350	125	
Genel Ortaöğretim	12	636	287	349	121	
Meslekî-Teknik Ortaöğretim	1	8	7	1	4	
Genel Toplam	87	4 253	2 064	2 189	410	

Kaynak: MEB Araştırma, Plânlama Koordinasyon Kurulu Başkanlığı

Not: Sayısal veriler 1 Ekim 2000 tarihi itibarıyla alınan geçici bilgilerdir.

Özel Yabancı Okullar

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Fransız, Alman, İtalyan, Avusturya ve Amerikalılar tarafından kurulmuş ve Lozan Antlaşmasına göre faaliyetine devam eden okullardır. Günümüzde bu okullara Türk çocukları devam etmektedir.

Tablo 19. 2000-2001 Öğretim Yılında Özel Yabancı Okullar

Eğitim Kademesi	Okul Sayısı		Öğrenci Sayısı		Öğretmen Sayısı	
	Erkek	Kız				
Toplam						
Okulöncesi	3	134	74	60	8	
İlköğretim	16	2 192	1 069	1 123	32	
Ortaöğretim	19	5 871	2 666	3 205	727	
Genel Ortaöğretim	18	5 871	2 666	3 205	727	
Meslekî-Teknik Ortaöğretim	1	-	-	-	-	
Genel Toplam	38	8 197	3 809	4 388	767	

Kaynak: MEB Araştırma, Plânlama Koordinasyon Kurulu Başkanlığı

Not: Sayısal veriler 1 Ekim 2000 tarihi itibarıyla alınan geçici bilgilerdir.

2. Boş Zamanları Değerlendirme ve Sosyal Etkinlikler (Madde 31):

SHÇEK'e bağlı toplum merkezlerinde; öncelikle çocuk, genç ve kadınların özgüven duygusunu, kendini ifade gücünü artırarak, beceriler kazanmalarını, üretken ve kendine yeterli hale gelmeleri amaçlanmaktadır.

3. Kültürel Etkinlikler

Kütüphane Hizmetleri

SHÇEK'e bağlı toplum merkezlerinde çocuklara kütüphane hizmetleri verilmekte, okul başarılarını yükseltmeye yönelik kurslar düzenlenmekte, yaz okulu çalışmaları yapılmaktadır.

H. Özel Koruma Önlemleri

1. Acil Durumdaki Çocuklar

Silahlı Çatışmalardan Etkilenen Çocuklar (Madde 38):

Silahlı Çatışmalara Çocukların Müdahil Edilmesine İlişkin BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol 2000 yılında imzalanmıştır ve onaylanmıştır.

2. Kanunla İhtilafa Düşen Çocuklar

Her Türlü Göz Altına Alma, Hapsetme veya Gözetim Altında Bulundurma İşlemi Dâhil Olmak Üzere, Özgürlüklerinden Yoksun Bırakılan Çocuklar (Madde 37. b,c,d)

2253 sayılı Çocuk Mahkemelerinin Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun hükümlerine göre yargılanan 12-15 yaş grubu çocuklar ile Türk Ceza Kanunu'nun 53.maddesine göre yargılanan 16-18 yaş grubu çocuklardan; haklarında tutuklama kararı verilenler, yetişkinlere ait ceza ve tutukevlerinin çocuk bölümlerinde barındırılmaktadır. 1997 yılında İstanbul Bakırköy'de, 1998 yılında ise Ankara Elmadağ'da çocuklara ait birer tutukevi faaliyete geçirilmiştir.

Bu kurumlar, dış koruması Jandarma tarafından sağlanan kapalı kurumlardır. Dışarı çıkma jandarma nezaretinde gerçekleştirilmekte olup, aile ziyaretleri haftada bir veya iki kez kapalı görüş, özel günlerde açık görüş şeklinde yapılmaktadır.

Yargılanmaları sonucu özgürlüğü bağlayıcı ceza alan ve bu cezaları kesinleşen 12-18 yaş grubu çocuklar, hiç bekletilmeksizin ikamet yerlerine yakınlığına göre Ankara, Elazığ ve İzmir Çocuk İslahevlerinden birine gönderilmektedirler.

Özgürlüğü bağlayıcı ceza alan 12-18 yaş grubu kız çocuklar İzmir Çocuk İslahevlerine sevk edilmektedirler. Bu kurumda, kız çocuklar için ayrılmış bir bölüm bulunmaktadır.

Tretman çalışmalarının yeniden yapılandırılması çerçevesinde; 1995 yılında Ankara Çocuk İslahevinde bulunan iş atölyeleri kapatılmıştır. Bu kurumda başlatılan yeni uygulamaya göre; örgün eğitime devam etmeleri mümkün olmayan on beş yaşından büyük çocuklar, istek ve yetenekleri ile tahliyelerinden sonra ikamet edecekleri yerlerdeki yerlerdeki çıraklık eğitim merkezi ve iş olanakları da göz önünde bulundurularak uygun bir mesleğe yönlendirilmekte ve çıraklıkla ilgili yasa kapsamında, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı çıraklık eğitimi merkezlerine devam edebilmektedirler.

Mesleki eğitimleri çerçevesinde işe yerleştirilen öğrenciler; aylık ücretlerinin bir kısmını şahsi giderleri için kullanmakta, kalan kısmı ise tahliyelerinde kendilerine verilmek üzere, Emanet Para Hesabına kaydedilerek, bankaya yatırılmaktadır.

Bu çalışma, İzmir ve Elazığ Çocuk İslahevlerinde kademeli olarak uygulanmaya başlanmıştır. Bu iki kurumun atölyelerinde çalışan çocuklar, yılda bir kez, Bakanlık tarafından belirlenen kar oranına göre toplu bir ücret almaktadırlar.

İslahevlerinde akademik veya mesleki eğitim alan ve davranışlarında olumlu gelişmeler gösteren çocuklar, yirmi bir yaşlarını tamamlayıncaya kadar kurumda kalarak öğrenimlerine devam edebilmektedirler.

Yeniden yapılanma çalışmaları çerçevesinde onarıma alınan Elmadağ Çocuk Tutukevinde çalışmalar tamamlanmıştır.

Bakırköy Çocuk Tutukevindeki koşulların 2, 4 ve 6 kişilik odalar haline getirilmesi ve tretman çalışmalarına olanak verecek düzenlemeler yapılması için mimari proje çalışmaları sürdürülmektedir.

Ankara Çocuk İslahevi 2000 yılında onarıma alınmış ve koşullar altışar kişilik odalar haline getirilmiştir. Benzer iyileştirme çalışmaları İzmir Çocuk İslahevinde de gerçekleştirilmekte olup; tadilat çalışmaları tamamlanmak üzeredir. 2001 yılı içinde Elazığ Çocuk İslahevinin de onarıma alınması planlanmaktadır.

Ankara'da örnek bir çocuk gözetim evi (tutukevi) kurmak üzere bir proje geliştirilmektedir.

Gözetim evi; idare ve giriş binası, kabul ve kayıt bölümü, ziyaretçi ve avukat görüşme yeri, sağlık, eğitim ve yaşam üniteleri, tiyatro, konser vb. faaliyetler için çok amaçlı salon, kapalı spor salonu, açık spor ve gezi alanları gibi tesislerden oluşacaktır. Gözetimin monitörlü izleme ile sağlanacağı kurumun güvenliğinden sorumlu görevliler çocuklarla doğrudan ilişkiye girmeyecektir.

Kurumda kız çocukları için erkek çocuklardan ayrı bir alanda yaşam ve eğitim üniteleri ile bir açık spor alanı tesis edilecektir. Bunun dışında diğer bina ve alanlarda kız ve erkek çocuklar dönüşümlü olarak kullanacaklardır.

En önemli alt yapı eksikliklerinden biri tedbir uygulanacak çocuklarla ilgili kurumların bulunmamasıdır. Bu nedenle, 2001 yılı içinde hayata geçirilmesi planlanan bir diğer proje "Gözlem ve Tedbir Merkezleri" oluşturulmasıdır.

(c) Çocuk Suçluluğu Adalet Sisteminin Uygulanması (Madde 40.)

Tutukevleri içinde gerçekleştirilen eğitim faaliyetleri;

Okuma-Yazma ve İlkokul Bitirme Belgesi Alma Kursları,
Açık Öğretim Sınavlarına Hazırlık ve Destek Kursları,
Açık İlköğretim Okulu ve Açık Öğretim Lisesi Sınavları,
Üniversiteye Giriş Sınavları,
Mesleki Eğitim Kursları,
Sosyal – Kültürel Faaliyetler,
Kitaplık ve Kütüphane Faaliyetleri,
Psiko-sosyal Hizmet Servisinin Faaliyetleri şeklinde özetlenebilir.

Öğrenci iken tutuklanan çocuklardan durumları uygun olanların, sene kaybına uğramalarını önlemek için, sınıf geçme sınavları, okulları tarafından oluşturulan komisyonlarca kurumlarda yapılmaktadır.

Açık öğretim, üniversite vb. sınavlar kurumlarda gerçekleştirilmektedir.

Sınav merkezi olmayan kurumlarda bulunan çocuklar, en yakın sınav merkezine gidiş-dönüş yol masrafları Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonuna bağlı Sosyal Dayanışma Vakfı tarafından karşılanmaktadır.

Çocuk ıslahevleri açık kurumlardır ve bu kurumlarda bulunan çocuklar diğer akranları gibi akademik ve mesleki eğitimleri çerçevesinde kurum dışında bulunan eğitim-öğretim kurumlarına devam edebilmektedirler. Aile ziyaretleri haftada bir kez açık görüş şeklinde yapılmaktadır.

Kapalı kurumlardaki tretman faaliyetleri çocuk ıslahevlerinde de uygulanmaktadır. Bunun dışında, çocuk ıslahevlerinde bulunan çocuklardan yaş ve diğer durumları uygun olanlar, ilköğretim okullarına lise ve üniversitelere devam edebilmekte; okullarında gerçekleştirilen sosyal aktivitelere, spor faaliyetlerine, öğrenimleri ile ilgili olarak, kendilerini geliştirici yabancı dil, bilgisayar, üniversite hazırlık, mesleki eğitim vb. kurslara katılabilmekte; tiyatro, konser, spor karşılaşmaları gibi toplum içindeki sosyal etkinliklere, kurum eğitimcileri gözetiminde, toplu olarak veya gruplar halinde iştirak edebilmektedirler.

İslahevlerinde bulunan çocuklar, açık öğretim, üniversite vb. sınavlara, diğer akranları gibi kurum dışında katılmaktadırlar.

Tahliye sonrası koruma ve yardım çalışmaları kapsamında; ailelerinin yanına dönen çocuklara okula-işe yerleşme, toplum içinde karşılaştıkları sorunları çözme vb. hususlarda yardımcı olunmaktadır.

Tahliye sonrası gidecek yeri olmayan, hasımlık vb. nedenlerle ailelerinin yanına dönmeleri uygun görülmeyen veya aileleri yanında eğitimlerine devam etme olanağı bulunmayan çocuk ve gençler, "Fatma Üçer Gençlik Evi" ne alınarak akademik ve mesleki eğitimlerini sürdürmektedirler.

İkinci Gençlik Evi'nin bu yılsonuna kadar hizmete geçirilmesi planlanmaktadır.

Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü teşkilat ve görevleri ile ilgili bir yasa tasarısı hazırlanmaktadır. Söz konusu tasarıya;

12-18 yaş grubu çocuklar ve 19-21 yaş grubu gençlerle ilgili hizmetlerin tek elden yürütülmesi amacıyla Çocuk ve Gençlik Hizmetleri Daire Başkanlığı kurulması,

Yargılama aşamasındaki alt yapı eksikliklerini gidermek üzere Gözlem ve Tedbir Merkezi oluşturulması,

19-21 yaş grubuna hizmet verecek açık ve kapalı gençlik kurumları kurulması,

Bu tür kurumlara; tutukevi ve ıslahevi yerine eğitimevi, gözetimevi gibi damgalayıcı olmayan, çağdaş isimler verilmesi,

Kurumları daha şeffaf hale getirmek amacıyla; eğitim hizmetlerinin Milli Eğitim Bakanlığı, sağlık hizmetlerinin Sağlık Bakanlığı gibi ilgili kurumlar tarafından denetlenebilmesi,

Tarafsızlığı ve dürüstlüğüyle tanınmış kişilerden oluşturulacak bağımsız “İzleme Kurulları”nın, kurumlardaki uygulamaları denetlemelerine olanak sağlanması ile ilgili hükümler konmuştur.

Kasım 1998’de Bakırköy Çocuk Tutukevi idareci ve gözetim memurlarına, Eylül 1999’da Ankara Çocuk İslahevi ve Elmadağ Çocuk Tutukevi yöneticileri ile tretman personeline birer hizmet içi eğitim semineri verilmiştir.

Yargının iyileştirilmesi amacıyla, Kasım 1999’da çocuk mahkemelerinde görev yapan savcı, hâkim ve uzmanlar ile avukatların ve diğer ilgililerin katılımıyla “Çocukların Yargılanması ve Çocuk Hakları Sözleşmesi” konulu bir seminer düzenlenmiştir. Seminer notları bir kitap halinde yayımlanmıştır.

Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne bağlı kurumlarda görev yapan tüm personelin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerini yürütmek amacıyla eğitim merkezleri kurulması zorunlu görülmüş ve bu konuda bir yasa tasarısı hazırlanmıştır.

Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü gözetimi altında bulunan çocukların bilgilendirilmeye en çok ihtiyaç duydukları konulardan birinin yasal danışmanlık olduğu belirlenmiştir. Bu sorunun çözümlenmesi amacıyla Ankara Barosu Başkanlığı’na bağlı “Hukuk Danışmanları Komisyonu” kurulmuştur.

Ankara Çocuk İslahevi ve Elmadağ Çocuk Tutukevinde bulunan çocuklara, kurumda buldukları süre içinde ve tahliyelerinden sonra danışmanlık yapacak olan Komisyonun çalışmaları ile ilgili olarak, Eylül 2000 tarihinde Ankara Barosu Başkanlığı ile bir protokol imzalanmıştır. Komisyon, gerekli ön hazırlıklarını tamamlamış ve söz konusu kurumlarda çalışmalarına başlamıştır.

Kurumları periyodik aralıklarla ziyaret eden Komisyon, çocukların hukuksal sorunlarını çözmelerine yardımcı olmaktadır. Söz konusu çalışma; öncelikle çocuk kurumlarının bulunduğu iller olmak üzere ülke genelinde yaygınlaştırılacaktır.

Özgürlüğünden yoksun kalmış çocukların, güvenlik birimlerinden itibaren, buldukları kurumlarda karşılaştıkları sorunlar, kendilerine uygulanacak mevzuat, hakları ve sorumlulukları ile ilgili konularda bilgilendirilmeleri için el kitapları hazırlamak üzere komisyon çalışmalarına başlanmıştır.

İki aşamada “Bir Suç İşlediği Kanısı ile Güvenlik Birimlerine, Cumhuriyet Savcılıklarına ve Mahkemelere Getirilen Çocuklar İçin El Kitabı” hazırlanmıştır. Söz konusu el kitabı 2001 yılı içinde yayımlanacaktır.

İstatistiki verilerin yetersizliği nedeniyle, ülkemizde suça yönelmiş çocuk sayısı hakkında kesin bir bilgiye ulaşmak mümkün değildir.

Çocuk suçluluğunun önlenmesi için politika ve stratejilerin belirlenebilmesi, sayısal verilerin doğruluğuna bağlıdır.

Bu konudaki bilgi açığını kapatmak ve derlenen bilgilerin standardizasyonunu sağlamak amacıyla çalışmalara başlanmıştır.

İki aşamada güvenlik birimlerine gelen/getirilen çocuklarla ilgili formlar hazırlanmış ve ülkenin %50'sini örnekleyen 27 ilde uygulanmaya başlanmıştır. Bir – iki yıl içinde bu uygulama, bütün illeri kapsayacak şekilde genişletilecektir.

3. Sömürüye Maruz Kalan Çocuklar

(a) Ekonomik Sömürüye Maruz Kalan Çocuklar (Madde 32.)

Devlet İstatistik Enstitüsü ilk uygulamasını Ekim 1994 tarihinde gerçekleştirdiği Çocuk İşgücü Anketi'nin, ikinci uygulamasını Ekim 1999 tarihinde gerçekleştirmiştir. Çocuk İşgücü Anketi'nin temel amacı; Türkiye'de çalışan çocuklar konulu ulusal bir veri tabanı oluşturmak ve çalışan çocukların hangi sektörlerde ve hangi çalışma koşullarında çalıştığını, sosyal, demografik ve ekonomik özelliklerini, gelecekteki beklentilerini ortaya koymaktır.

Çocuk İşgücü Anketi'nin Ekim 1999 uygulamasında, Ekim 1994 uygulamasına göre örnek büyüklüğü artırılmış ve yaş grubu genişletilerek 6-14'ten, 6-17'ye çıkartılmıştır. Ekim 1999 Çocuk İşgücü Anketi sonuçlarına göre 6-17 yaş grubundaki çocuklardan 1 milyon 635 bin kişi ekonomik bir faaliyette bulunmaktadır.

Türkiye genelinde 6-17 yaş grubu arasında bulunan 16 milyon 88 bin çocuğun içerisinde ekonomik faaliyette bulunanların oranı %10.2 (1 milyon 635 bin kişi) olarak tahmin edilmiştir. Ekonomik faaliyette bulunan 6-17 yaş grubundaki çocukların 6 ve daha yukarı yaşta toplam istihdam içerisindeki oranı ise %7.5 olarak belirlenmiştir. Bu oran kentsel yerler için %5.1, kırsal yerler için %9.8 olarak tahmin edilmiştir. Türkiye genelinde ekonomik bir faaliyette bulunan çocukların %61.8'ini erkekler, %38.2'sini ise kızlar oluşturmaktadır. (Tablo 20)

6-14 yaş grubu: Ekim 1999 sonuçları, Ekim 1994 revize sonuçları ile karşılaştırıldığında; bu yaş grubunda istihdam edilen çocukların oranında önemli bir azalış olduğu dikkati çekmektedir. Ekim 1994 Çocuk İşgücü Anketi revize sonuçlarına göre bu yaş grubundaki çocukların %8.5'i ekonomik bir faaliyette çalışmakta iken, Ekim 1999'da bu oran %4.2'ye düşmüştür. Aynı dönemde ev işlerinde çalışan çocuk oranında bir artış olduğu gözlenmektedir. Ekim 1994'de %24.2 olan ev işlerinde çalışan çocukların oranı, Ekim 1999'da %27.6'ya yükselmiştir.

Ekonomik faaliyetlerde çalışan çocukların yanı sıra ankette kapsanan diğer bir konu olan ev işlerinde çalışan çocuklara ilişkin rakamlar incelendiğinde; Türkiye genelinde 6-17 yaş grubunda bulunan çocukların %29.7'sinin ev işlerinde çalıştığı görülmektedir. Bu oran erkek çocuklar için %15.7, kız çocuklar için %44.3 olarak hesaplanmıştır. (Tablo 21-22-23)

(b)Uyuşturucu Suiistimali (Madde 33.)

SHÇEK ve Hacettepe AIDS Tanı ve Araştırma Merkezi (HATAM) işbirliği ile "HIV / AIDS ve Cinsel Yolla Bulaşan Diğer Hastalıklar Eğitici Eğitimi Programı" gerçekleştirilmiştir. Bu programa katılan sosyal hizmet uzmanı, çocuk gelişim ve eğitimcisi, psikolog ve öğretmenler, çalıştıkları yetiştirme yurtlarından ve toplum merkezlerinden hizmet alan çocukları bu konuda bilgilendirme çalışmalarını sürdürmektedirler.

(c)Cinsel Sömürü ve Cinsel Taciz(Madde 34):

Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisine İlişkin BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol 2000 yılında imzalanmış ve onaylanmıştır.